

Пропозиції
до проекту Закону України
«Про внесення змін до статті 1251 Цивільного кодексу України щодо
посвідчення заповіту»
*(реєстр. № 11117 від 25.03.2024)**

Метою законопроекту, як зазначено в пояснювальній записці до нього, є удосконалення правового регулювання питань посвідчення заповітів у населених пунктах, де відсутній нотаріус. Крім того, зазначається, що прийняття законопроекту мінімізує кількість спорів щодо визнання недійсними заповітів, посвідчених одноособово посадовою особою відповідного органу місцевого самоврядування, та унеможливить підробку таких заповітів.

Проектом Закону пропонується уповноважити на посвідчення заповіту замість уповноваженої посадової особи відповідного органу місцевого самоврядування, як це передбачено в чинній редакції статті 1251 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), виконавчий комітет відповідної місцевої ради, а у сільських радах, що представляють територіальні громади, які налічують до 500 жителів та в яких виконавчий комітет не створено, – сільського голову.

На нашу думку, пропозиція, що міститься в законопроекті, є сумнівною з таких причин.

По-перше, виконавчий комітет є колегіальним органом і складається з певної кількості осіб, яких може бути проблематично терміново зібрати для необхідного кворуму, що створюватиме ситуацію неможливості посвідчення заповіту і, як наслідок, порушення права фізичної особи на особисте розпорядження на випадок своєї смерті.

По-друге, законодавчо визначена уповноважена на посвідчення заповіту посадова особа відповідного органу місцевого самоврядування нині прирівнюється до нотаріуса, проходить відповідне навчання чи підвищення кваліфікації, тобто володіє певними правовими знаннями щодо вимог до заповіту, а тому може застерегти заповідача від помилок при складанні ним заповіту. Члени виконавчого комітету й сільські голови виконують інші функції і не проходять спеціального навчання / підготовки стосовно правових знань про заповіт та вимоги до нього. Водночас не існує законодавчих заборон щодо уповноваження саме сільського голови чи когось із членів виконавчого комітету на посвідчення заповіту.

По-третє, завжди існує ризик оскарження заповіту з різних підстав, незалежно від того, який суб'єкт його посвідчив. Між іншим, у судовій практиці чимало прикладів оскарження заповітів, посвідчених нотаріусами.

Зауважимо, що в пояснювальній записці відсутні будь-які статистичні чи інші дані про кількість випадків визнання недійсними заповітів, що посвідчувалися одноособово уповноваженими посадовими особами органів місцевого самоврядування, або про кількість випадків здійснення підробки таких заповітів. Відсутній і кількісний прогноз щодо мінімізації зазначених видів судових спорів у разі прийняття законопроекту. Отже, на нашу думку,

запропоновані зміни до статті 1252 ЦК України не сприятимуть покращенню правового регулювання відносин щодо посвідчення заповіту в населеному пункті, де немає нотаріуса, і не сприятимуть ефективності такого регулювання.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*